

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (åttonde avdelningen)

den 25 januari 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Område med frihet, säkerhet och rättvisa – Straffrättsligt samarbete – Rambeslut 2005/212/RIF – Förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott – Artikel 1 tredje strecksatsen – Begreppet hjälpmedel – Artikel 2.1 – Skyldighet för medlemsstaterna att anta bestämmelser som möjliggör förverkande av hjälpmedel till brott – Fordon som använts för att transportera punktskattepliktiga varor som i strid med lag saknar skattemärke”

I mål C-722/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sofiyski gradski sad (Stadsdomstolen i Sofia, Bulgarien) genom beslut av den 22 november 2022, som inkom till domstolen den 24 november 2022, i förfarandet som inletts av

Sofiyski gradski sad

meddelar

DOMSTOLEN (åttonde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden N. Piçarra (referent) samt domarna N. Jääskinen och M. Gavalec,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Greklands regering, genom L. Kotroni, A. Magrippi och E. Tsaousi, samtliga i egenskap av ombud,
- Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom S. Grünheid och I. Zaloguin, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: bulgariska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1 tredje strecksatsen och artikel 2 i rådets rambeslut 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott (EUT L 68, 2005, s. 49).
- 2 Begäran har framställts i ett förfarande som inletts ex officio, angående förverkande av fordon som använts av vissa medlemmar av en organiserad kriminell grupp för att transportera punktskattebelagda varor som i strid med lag saknade skattemärke. Den fällande domen mot dessa personer har vunnit laga kraft.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Skälen 1 och 10 i rambeslut 2005/212 har följande lydelse:

”(1) Det viktigaste motivet för den gränsöverskridande, organiserade brottsligheten är ekonomisk vinning. Ett effektivt förebyggande och bekämpande av den organiserade brottsligheten bör därför fokuseras på spårande, frysning, beslag och förverkande av vinning av brott. Detta försvåras bland annat av skillnaderna i medlemsstaternas lagstiftning på detta område.

...

(10) Syftet med detta rambeslut är att se till att det finns effektiva regler i alla medlemsstater om förverkande av vinning av brott, bland annat i fråga om bevisbördan när det gäller ursprunget till tillgångar som tillhör en person som dömts för brott med anknytning till organiserad brottslighet. ...”
- 4 Artikel 1 i rambeslutet har rubriken ”Definitioner”. I tredje strecksatsen i denna artikel anges följande:

”I detta rambeslut avses med

...

– *hjälpmedel*: all slags egendom som på något sätt, helt eller delvis, använts eller varit avsedd att användas för att begå brottslig gärning eller brottsliga gärningar.”

- 5 Artikel 2 i rambeslutet har rubriken "Förverkande". I punkt 1 i den artikeln föreskrivs följande:
"Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att kunna förverka, helt eller delvis, hjälpmedel och vinning som härrör från brottsliga gärningar som kan bestraffas med frihetsberövande i mer än ett år eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning."
- 6 Artikel 4 i rambeslutet, med rubriken "Rättsmedel", har följande lydelse:
"Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att de som berörs av åtgärder enligt artiklarna 2 och 3 har tillgång till effektiva rättsmedel för att skydda sina rättigheter."
- 7 I artikel 5 i rambeslut 2005/212, med rubriken "Säkerhetsåtgärder", föreskrivs följande:
"Detta rambeslut skall inte ha som effekt att skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande principerna, särskilt vad gäller presumtion om den anklagades oskuld, i enlighet med vad som fastställs i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen på något sätt ändras."

Bulgarisk rätt

- 8 I artikel 53.1 a i Nakazatelen kodeks (strafflagen) av den 1 maj 1968 (DV nr 26, av den 2 april 1968), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (DV nr 60 av den 5 augusti 2011) (nedan kallad strafflagen) föreskrivs följande:
"Följande ska förverkas till staten, oberoende av straffrättsligt ansvar:
a) Egendom som tillhör gärningsmannen och som varit avsedd att användas för eller som använts för att begå ett uppsåtligt brott.
..."
- 9 Enligt artikel 234.1 och 234.2 led 3 i strafflagen bestraffas innehav i strid med lag av punktskattebelagda varor utan skattemärke, för det fall det rör sig om stora mängder, med fängelse i mellan två och åtta år jämte förbud mot att utöva vissa yrken eller viss verksamhet.
- 10 Enligt artikel 321.2 och 321.3 led 2 i strafflagen bestraffas deltagande i en organiserad kriminell grupp som bedriver brottslig verksamhet för ekonomisk vinning med fängelse i lägst tre och högst tio år.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 11 AP, BP, OP och PG dömdes med stöd av artikel 321.3 led 2 i strafflagen till fängelse. AP dömdes till tre år, BP och OP till ett år och PG till sex månader. Gärningen bestod i deltagande, under perioden augusti 2011 till juni 2012, i en organiserad kriminell grupp som i syfte att få ekonomisk vinning begick brott som avses i artikel 234 strafflagen.
- 12 Inom ramen för denna organiserade kriminella grupp köpte AP, BP och GV den 20 augusti 2011 ett dragfordon i Bulgarien, vilket kördes av OP till Grekland den 21 augusti 2011. Till dragfordonet kopplade OP en påhängsvagn som var lastad med cigarettpaket utan skattemärke till ett värde av 2,348 miljoner bulgariska leva (BGN) (cirka 1,2 miljoner euro). Den 23 augusti 2011 körde OP

fordonet till Varna (Bulgarien), där cigarettpaketen lastades av i en lagerlokal. Den 24 augusti 2011 beslagtogs cigarettpaketen av polisen. För detta brott dömdes AP, BP, OP och GV, med stöd av artikel 234.2 led 3 i strafflagen, till fängelse. AP dömdes därvid till ett år och elva månader, BP och OP till ett år och GV till fyra år.

- 13 Sofiyski gradski sad (Stadsdomstolen i Sofia, Bulgarien), som är hänskjutande domstol i förevarande mål, inledde ex officio ett förfarande i syfte att avgöra hur det förhåller sig med den materiella bevisning som inhämtades under det straffrättsliga förfarande som ledde till de fällande domar som nämns i punkterna 11 och 12 ovan, vilka har vunnit laga kraft. Den hänskjutande domstolen vill särskilt få klarhet i huruvida dragfordonet och påhängsvagnen, med vilka lasten med cigarettpaket utan skattemärke transporterades från Grekland till Bulgarien, användes som "hjälpmedel" till brott i den mening som avses i artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212.
- 14 Den hänskjutande domstolen har för det första påpekat att enligt den nationella lagstiftning som är i fråga i det nationella målet utgör innehav av punktskattebelagda varor som saknar skattemärke ett brott, men däremot inte transporten av dessa varor. Den hänskjutande domstolen har för det andra angett att Varhoven kasatsionen sad (Högsta domstolen, Bulgarien), i tolkningsbeslut nr 2/13 av den 18 december 2013, slog fast att det fordon eller det transportmedel i vilket man påträffar punktskattebelagda varor utan skattemärke som omfattas av artikel 234 i strafflagen, inte utgör ett hjälpmedel till detta brott och således inte kan förverkas med stöd av artikel 53.1 a i strafflagen.
- 15 Den hänskjutande domstolen anser emellertid att innehavet består i en faktisk kontroll över varorna och transporten av dem utgör ett uttryck för en sådan faktisk kontroll. Enligt den hänskjutande domstolen har följaktligen det dragfordon och den påhängsvagn som är aktuella i det nationella målet använts som "hjälpmedel" till det brott som utgörs av innehavet av en "stor mängd" cigarettpaket utan skattemärke.
- 16 Mot denna bakgrund beslutade Sofiyski gradski sad (Stadsdomstolen i Sofia) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

"Är det förenligt med artikel 2 i rambeslut 2005/212 jämförd med artikel 1 tredje strecksatsen i detta beslut att en nationell lag tolkas så, att en lastbil (dragfordon och påhängsvagn) som använts av medlemmar i en organiserad kriminell grupp för innehav och transport av stora mängder punktskattepliktiga varor (cigaretter) utan skattemärke, inte ska förverkas i egenskap av hjälpmedel?"

Prövning av tolkningsfrågan

- 17 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 1 tredje strecksatsen och artikel 2 i rambeslut 2005/212 ska tolkas på så sätt att ett fordon som används för att transportera punktskattebelagda varor som i strid med lag saknar skattemärke utgör ett "hjälpmedel" till brott.
- 18 Enligt artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslut 2005/212 omfattar begreppet "hjälpmedel" "all slags egendom som på något sätt, helt eller delvis, använts eller varit avsedd att användas för att begå brottslig gärning eller brottsliga gärningar".

- 19 Artikel 2.1 i rambeslutet förpliktar medlemsstaterna att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att kunna förverka, helt eller delvis, hjälpmedel och vinning som härrör från brottsliga gärningar som kan bestraffas med frihetsberövande i mer än ett år eller egendom vars värde motsvarar sådan vinning.
- 20 Det följer av dessa bestämmelser, särskilt formuleringarna ”all slags egendom” och ”på något sätt”, att om egendom används eller är avsedd att användas för att begå ett brott som omfattas av rambeslutets tillämpningsområde, utgör det ett ”hjälpmedel” till det brottet.
- 21 I förevarande fall framgår det av begäran om förhandsavgörande att det brott som är aktuellt i det nationella målet, vilket regleras i artikel 234.2 led 3 i strafflagen, det vill säga innehav av stora mängder punktskattepliktiga varor utan skattemärke, är belagt med fängelse i två till åtta år. Med förbehåll för de kontroller som det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra, kan detta brott således omfattas av tillämpningsområdet för rambeslut 2005/212, enligt artikel 2.1 i detta rambeslut.
- 22 När ett fordon ”på något sätt” används för att begå ett sådant brott omfattas detta fordon följaktligen av begreppet hjälpmedel i den mening som avses i artikel 1 tredje strecksatsen i rambeslutet, utan att det därvid ska göras någon åtskillnad beroende på om fordonet används som transportmedel eller som medel för att inneha eller lagra de varor som brottet avser.
- 23 Med hänsyn till den hänskjutande domstolens fråga ska det understrykas att den tvingande karaktären av ett rambeslut, såsom rambeslut 2005/212, medför en skyldighet för, bland annat, nationella domstolar att i möjligaste mån tolka den nationella rätten mot bakgrund av rambeslutets ordalydelse och syfte för att uppnå det resultat som eftersträvas med detsamma. Denna skyldighet följer av EUF-fördragets systematik, eftersom den gör det möjligt för de nationella domstolarna att inom ramen för sin behörighet säkerställa att unionsrätten ges full verkan när de avgör tvister som anhängiggjorts vid dem (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juni 2005 Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, punkt 43, och dom av den 29 juni 2017, Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, punkt 31 och där angiven rättspraxis).
- 24 Principen om konform tolkning kräver att den nationella domstolen i förekommande fall beaktar hela den nationella rätten för att bedöma i vilken mån den kan tillämpas utan att det leder till ett resultat som strider mot det som eftersträvas med rambeslutet. Denna princip kan emellertid inte läggas till grund för en tolkning av nationell rätt *contra legem* (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juni 2005, Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, punkt 47, och dom av den 8 november 2016, Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, punkt 66 och där angiven rättspraxis).
- 25 En nationell domstols skyldighet att beakta ett rambesluts innehåll vid tolkningen och tillämpningen av relevanta bestämmelser i nationell rätt begränsas nämligen av allmänna rättsprinciper, särskilt principerna om rättssäkerhet och om förbud mot retroaktiv tillämpning. Dessa principer utgör hinder för att nämnda skyldighet medför att det straffrättsliga ansvaret för dem som bryter mot bestämmelserna fastställs eller skärps på grundval av ett rambeslut och utan hänsyn till en lag som antagits för dess genomförande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juni 2005, Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, punkterna 44 och 45, och dom av den 24 juni 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkt 75 och där angiven rättspraxis).
- 26 Med dessa förbehåll innebär skyldigheten att göra en konform tolkning att de nationella domstolarna, med stöd av sin egen behörighet, ska underlåta att tillämpa den tolkning som gjorts av en domstol i högre instans och som den lägre domstolen är bunden av enligt nationell rätt, då

den tolkningen inte är förenlig med det aktuella rambeslutet. En nationell domstol kan således inte med giltig verkan slå fast att den är förhindrad att tolka en nationell bestämmelse i överensstämmelse med unionsrätten enbart av det skälet att bestämmelsen i fast rättspraxis, från en domstol i högre instans, har tolkats och tillämpats på ett sätt som inte är förenligt med unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkterna 78 och 79 och där angiven rättspraxis).

- 27 I förevarande fall ska det påpekas dels att de bestämmelser i rambeslut 2005/212 som är föremål för begäran om förhandsavgörande inte avser omfattningen av det straffrättsliga ansvaret för de personer som berörs av en eventuell förverkandeåtgärd, dels att förverkande till staten av hjälpmedel som använts för att begå ett brott enligt artikel 53.1 i strafflagen ska ske ”oberoende av straffrättsligt ansvar”.
- 28 Det följer vidare av artikel 5 i rambeslut 2005/212 att ett beslut om eventuellt förverkande i målet vid den nationella domstolen ska fattas med iakttagande av de grundläggande rättigheterna, särskilt rätten till egendom, som slås fast i artikel 17.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, jämförd med artikel 52.1 i samma stadga. Ett sådant förverkande får inte kränka den rätt till egendom som tillkommer tredje man i god tro, som inte kände till och inte borde ha känt till att hans eller hennes egendom använts för att begå ett brott (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 januari 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo och Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, punkt 55).
- 29 I övrigt är medlemsstaterna, enligt artikel 4 i rambeslut 2005/212 jämförd med artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, skyldiga att säkerställa att personer som berörs av en förverkandeåtgärd har tillgång till effektiva rättsmedel för att tillvarata sina rättigheter. Dessa personer är inte bara de som har befunnits skyldiga till ett brott utan även alla andra personer vars egendom berörs av denna åtgärd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 14 januari 2021, Okrazhna prokuratura – Haskovo och Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, punkterna 60, 61 och 63).
- 30 Mot bakgrund av dessa överväganden ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 1 tredje strecksatsen och artikel 2 i rambeslut 2005/212 ska tolkas så, att ett fordon som används för att transportera punktskattepliktiga varor som i strid med lag saknar skattemärke utgör ett ”hjälpmedel” till brott.

Rättegångskostnader

- 31 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (åttonde avdelningen) följande:

Artikel 1 tredje strecksatsen och artikel 2 i rådets rambeslut 2005/212/RIF av den 24 februari 2005 om förverkande av vinning, hjälpmedel och egendom som härrör från brott

ska tolkas så,

att ett fordon som används för att transportera punktskattepliktiga varor som i strid med lag saknar skattemärke utgör ett "hjälpmedel" till brott.

Underskrifter